

Broei, schimmel, rot

Dat de veearts voelt en ruikt aan het voer is logisch: gezondheid van mens en dier staat of valt met goed eten. Van krachtvoer weet een boer precies wat en hoeveel voedingsstoffen zijn dieren krijgen, maar krachtvoer is duur, dus hij zal het zoveel mogelijk willen doen met gras (vers in de zomer, ingekuuld in de winter). Een goede kwaliteit kuilvoer borgen, dat is een serieuze zaak. Een boer moet letten op suikergehalten

(daar zorgt de zon voor, maar hoe later in het jaar, hoe meer tijd nodig is) en op eigenlijk alles, want elk stadium leidt tot een beetje verlies van kwaliteit: het maaien, het schudden, het wiersen, de tijd dat het maaisel blijft liggen, het moment van inkuilen. Het drogestofgehalte is belangrijk: te nat (minder dan 35 procent) betekent dat het te zuur wordt, te droog betekent grote kans op broei. Dan moet de kuil

goed aangereiden worden, en goed verpakt, en wat kiest de boer? Verschillende bulen met verschillende soorten? Of verschillende soorten gemengd in één kuil? Dat laatste is meer werk, maar je hoeft maar één bult tegelijk te openen en dat vergroot de voersnelheid (en dat verlaagt weer de kans op broei). Behalve broei kan er ook schimmel en rotting optreden en dat blijven de koeien niet. Het moet wel smaken!

Op het scherm leest Michèle Aalders van Dierenartspraktijk Noord-West Friesland de resultaten van de echo af.

Een uurtje koeien voelen

Bij een regulier veeartsbezoek hoort de boer bij welke koeien een inseminatie tot een drachtige koe heeft geleid en bij welke niet. En tussendoor geeft de veearts haar ogen goed te kost.

• Ria Kraa • Marchje Andringa

Het eerste wat veearts Michèle Aalders doet als ze de stal van Thom Miedema binnenloopt, is eens even goed kijken naar de koeien. Is de pens (maag) goed gevuld? Zijn de koeien glanzend op de huid? En wat ligt er aan voer op het middenpad? Thom voert twee keer per dag en schuift het voer vier keer per dag naar de hekken toe zodat de koeien er altijd goed bij kunnen - alleen als ze hun kop door de spijlen steken, zodat ze het niet vertrapen. Terwijl de koeien links en rechts van haar rustig dooreten, pakt ze een flinke dot kuil, wrijft dat tussen haar vingers en steekt haar neus erin. Is het te nat, is het te droog, ruikt het lekker? „Wat ligt er nu precies voor, Thom? Kuil uit de eerste snee, antwoordt de boer. Plus wat krachtvoer: maisgluten en bicarbonaat voor de stabilisatie. „Ik controleer of het fris ruikt en of het mooi gemengd is”, zegt ze, „en hoe veel de koeien al opgegeten heb-

ben.” Het is een uur of tien, ongeveer twee uur na de eerste melk- en voerronde. „Je ziet dat ze een beetje kuiltjes maken”, wijst de veearts op de deuken in de laag voer. „Dat betekent dat ze er de lekkerste delen uit vissen. De proppen laten ze liggen.” Ze pakt zo'n klonterig stukje. „Ruik maar: dat is wat zuurder, dat smaakt dus ook minder lekker. Dat vergroot het risico dat de koeien niet genoeg eten en dat drukt de melkproductie. Eigenlijk zou ik geen kuiltjes willen zien, het mooiste is als ze alles schoon opeten, maar dat is heel lastig hoor.” Dan begint ze met waar ze eigenlijk voor gekomen is: koeien voelen. Behalve haar overall en laarzen heeft ze nu ook een lange plastic handschoen aan die tot over haar schouder doorloopt. Thom heeft een lijst uitgedraaid van de koeien die geïnsemineerd zijn; hij wil graag weten of dat resultaat heeft gehad. Eerst de vaarzen. De boer zet de koeien die nog niet met hun kop

Deze is niet helemaal jofel, de pensvulling is niet goed

tussen de spijlen van het voerhek staan ook vast. Met wat extra voer heeft hij ze naar het hek gelokt. Dan kan Michèle aan het werk: de gehandschoende arm gaat er tot haar oksel in en ze moet met haar hele lijf tegen het achterreind van de koe duwen. „Ik krijg tegendruk.” Niet altijd kan ze meteen voelen wat ze zoekt. „Ik ben nu eerst de mest er aan het uithalen.” Met haar hand schept ze er stront uit, weer erin, opnieuw, en opnieuw. Flats, flats, flats. Dan voert ze een scan de koe in waarmee ze een echo maakt: op het scherm van het apparaat dat om haar schouder hangt, kan ze direct zien of er een vrucht zit en zo ja of het hart klopt. „Deze is mooi kalf, Thom!” Ze komt niet uit Fryslân, maar dat woord voor drachtig heeft ze al snel overgenomen. **Geel lichaam** De volgende heeft niks in de baarmoeder, een derde heeft „een heel mooi geel lichaam”. Dat is het tijde-

lijke *corpus luteum*, dat opgebouwd wordt in aanloop naar de bevruchting en dat, als die niet plaatsvindt, wordt afgebroken. „Als een koe drachtig is, blijft het intact.” Zo gaat het koe na koe na koe. Thom frons als Michèle lang moet voelen. Dan zal de inseminatie wel mislukt zijn, want die is al van 75 dagen geleden. Maar ze heeft toch een vrucht te pakken, „helemaal aan het eind zit-ie”. Bij de volgende voelt ze: twee eitjes. „Die zou ik vanavond meteen insemineren.” Michèle let ook op algemene zaken, zoals het voer. „En deze is wel heel dun op de mest, Thom.” Een volgende koe „is niet helemaal jofel, de pensvulling is niet goed”. Thom maakt, lijst in de hand en leesbril op, aantekeningen van wat ze zegt en beaamt dat die koe het niet zo goed doet. „Hy is sakke yn 'e molkeproduksje.” Straks aan tafel maar even precies zien hoe veel, en bespreken wat er eventueel aan te doen is.

Boer Thom
Wykein volgt Thom Miedema (52), veehouder in Blessum bij Leeuwarden. Hij boert op ruim 70 hectare land met ongeveer 85 melkkoeien.